

RUTA MARIÀ MANENT- GUERAU DE LIOST

Introducció

Aquesta ruta literària pretén unir dos poetes que tenen un vincle profund amb el poble de Viladrau: Jaume Bofill i Mates, àlies Guerau de Liost (1878-1933), i Marià Manent i Cisa (1898-1989). La intenció és fer un maridatge amb textos del *Vel de Maia* de Manent i *La muntanya d'ametistes*, *Primeres poesies*, *Poemes inèdits*, *Selvatana amor* i *Proses-Articles* de Bofill.

El fil conductor de la proposta és la geografia de Viladrau, entesa com un espai natural que incorpora la petjada humana. Aquesta geografia tan especial acull un gran nombre de literats al llarg del temps (especialment el segle XX): Josep Carner, Pompeu Fabra, Bofill i Ferro, els germans Goytisolo, Joan Sales, Palau i Fabre, Vinyoli, Ernest Martínez-Ferrando, Agustí Duran i Sanpere, Salvador Espriu i també els dos protagonistes d'aquesta ruta literària: Guerau de Liost i Marià Manent.

Viladrau combina un paisatge natural atemporal amb una petjada humana històrica. Bofill i Mates centra la seva mirada en la primera d'aquestes dimensions, mentre que el dietari *Vel de Maia*, de Manent, actualitza aquesta realitat física en un moment històric molt concret i molt especial: la Guerra Civil espanyola. Ens ha semblat que aquest contrast podria contribuir a fomentar en els alumnes diverses mirades al paisatge que els envolta.

Seguint l'esperit interdisciplinari de les rutes literàries, aquest acostament ens permet fomentar en els aprenents diverses mirades:

- a) La mirada sobre la naturalesa i la riquesa de la flora del Montseny.
- b) La mirada artística a través de les diverses arts amb què s'ha representat l'espai.
- c) La mirada social que ens permeti observar els diferents tipus d'ocupació de l'espai que hi ha hagut al llarg del temps, des de l'explotació dels recursos naturals fins a l'ocupació turística.
- d) La mirada literària, que ens permet observar des de les diverses llegendes i tradicions ancestrals fins a les construccions literàries que n'ha fet la literatura canònica.

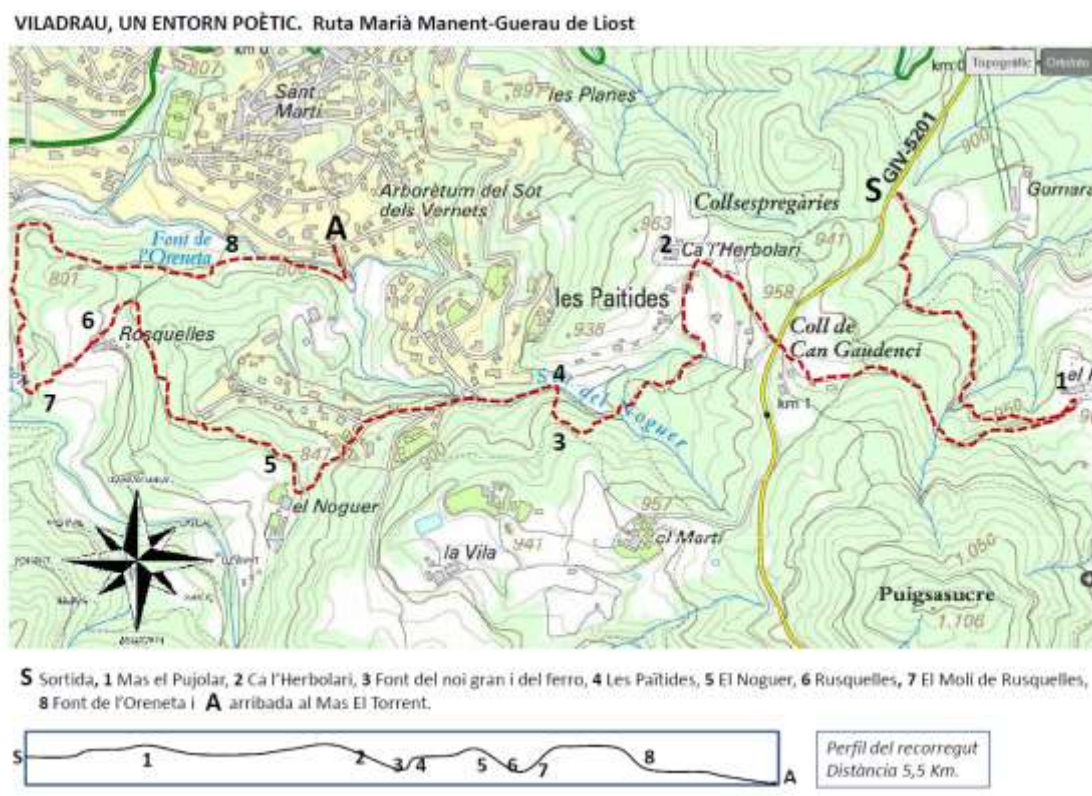
La ruta, per tant, admet integrar un seguit de referents i reflexions diversos que obliguin els aprenents a rumiar, repensar i construir el seu propi coneixement.

Itinerari

Punt de sortida: Aigües de Viladrau

Punt d'arribada: vila de Viladrau

Mapa elaborat per Lluís Pagespetit

Sortida a Premià:

9 juliol. Aquest matí, a Premià, se sentien unes detonacions llunyanes. A l'auto la gent discutia si eren canonades o trons. Hem convingut que eren trons, ja que a l'horitzó marítim hi havia núvols més o menys de tempesta. Havent dinat saludo el poeta Rosselló-Pòrcel, que no coneixia. És simpàtic, *gentleman*. Torno a Viladrau. Olor de lligabosc vora les torres, frescor agradable, després de l'hòrrida xafogor del tren. Castanyers florits, terra humida.

MARIÀ MANENT, *El vel de Maïa*

Punt 1: Mas Vilarmau

Les notícies més antigues que es tenen del mas són de l'any 1082, apareix a l'acta de consagració de l'Església de Sant Martí de Viladrau, quan es defineixen els termes de la parròquia. Hi ha molts documents de Vilarmau del s.XVI, a l'any 1598, només apareixen vint-i-set masos a Viladrau, sembla ser que en segles anteriors n'hi havia hagut més de cent.

Al llarg del XIX, torna a haver-hi molta documentació del mas, com a lloc estratègic, tant de refugi com de quarter militar i és en aquest període que es va construir la torre de Vilarmau a un quart de la casa, al costat del turó de Vilarmau. Durant les guerres carlines, es feien servir jocs de mirall de dia i foc de nit per transmetre informació de caire militar. Sembla ser que els viladrauencs eren partidaris de Carles de Borbó.

Fins als anys vuitanta del segle passat, Vilarmau basava la seva economia en el cultiu de lleguminoses, cereals i farratge per al bestiar. També tenien bestiar, el darrer ramat d'ovelles era de 200 caps, ara no n'hi pot haver perquè la finca forma part del perímetre d'explotació d'aigua de Viladrau (Nestlé). La resta era aprofitament forestal del castanyer: castanyes i fusta. Actualment, la fusta del castanyer dona bon rendiment i, fins i tot, exporten.

La casa té habitatge principal i annexos, amb quadres per al bestiar i paller-graner. En Carles Masvidal ens diu un secret de família: *L'aigua que surt del safareig és la millor de Viladrau.*

Informació aportada per Carles Masvidal

4 octubre de 1937. Al matí he anat a Vilarmau a buscar llet, amb l'Albert. Anem un tros en el carret d'en Lari, nou de trinca. L'euga robusta avança entre una música de picarols (ací en diuen "moriscada"). Recordo els meus estius d'infant a Samalús, quan anàvem a missa en una deliciosa tartana.

A la tarda ve la Cèlia i l'acompanyo a una masia anomenada Busquets. Aigua en tots els camins. Hem trobat moltes moixines. Eren grosses, humides entre l'herba. La terra exhalava una mena d'alè càlid.

MARIÀ MANENT, *El vel de Maia*

LA TARDOR A MUNTANYA

[...]La muntanya ens envolta més que la terra plana. No ens ofega la nostra muntanya, exempta de corals, però ens gombolda en el seu si. Per això ens dol tant deseixir-nos-en ara. La deixem plena de llavors, arborada de reflexos metàl·lics, però discreta. Val més que no en veiem la desfeta. El seu record ens acompanyarà, reconfortant, en les inquietuds i lluites de ciutat.

Oriflama terral, menys flexible que la levitat d'una bandera; oriflama més fluvial que aèria; cascada d'idealitats; música de robes una mica feixugues; lliçó de les coses eternes; lliçó del brancatge dels arbres sota les fulles, que només pot morir d'un corc de la mateixa fusta!

JAUME BOFILL I MATES, *Proses-Articles*

Punt 2: El Pujolar

Mas que es troba en el camí de Vilarmau, sender que s'inicia en el coll de can Gaudenci. Antigament era un cortirol per al bestiar, però es va fer un habitatge i va passar a ser masoveria de Vilarmau. No se sap del cert de quina època és, però el trobem documentat al s. XVI.

Sembla ser que el nom li ve del terme geogràfic: un pujolar és un tros pla entre dos termes de carena.

Amb els anys va esdevenir una explotació agropecuària independent de Vilarmau. Va ser important l'explotació de vaques i porcs, tot i que avui no es pot recuperar el bestiar perquè també es troba a la zona de protecció de Nestlé Waters. Fins als anys noranta, els cultius eren de llegums, patates i cereals. També s'obtenien bones collites de maduixes i de castanyes, que es venien. Com que no era rendible, es van cultivar arbres de Nadal i flors i, actualment, farratge a la zona de Rocarodona. El mas s'ha transformat en una casa de colònies.

Informació aportada per Carles Masvidal

12 juny de 1938. Collim maduixes als castanyers de sota el Pujolar. El pastoret en porta un cistell, les nenes dels masovers porten un ram de tiges amb la fruita roja.

Fa una nit tan clara que sortim al camí dels Sis Avets. Quina celèstia! Cassiopea es dibuixa entre els avets i el teix, l'estrella polar és damunt la teulada, la Via Làctia sembla una boira blanca sobre Puig de Sucre. Silenci de grills, d'estrelles, de sègol adormit.

MARIÀ MANENT, *El vel de Maïa*

EL SILENCI PARLA

Oh l'embadaliment de la natura!	que a flor de terra imperceptible sura.
indefinible estat de poesia	És la veu del silenci. Quan impera
quan res desequilibra l'harmonia	la quietud, del misteri sobirana,
d'aquell instant de calma que perdura.	ella es deixonda tímida i lleugera,
De sobte l'enigmàtica ventura,	de mil remors vessant la filigrana.
com ànima sadolla d'alegria,	I dubta el cor si és una veu llunyana
esclata en vagorosa melodia	o el suau respir de la natura entera.

JAUME BOFILL I MATES, *La muntanya d'Ametistes* (1908)

Punt 3: Ca l'Herbolari

Mas que es troba a la zona del veïnat de les Paitides, nom que prové del mot partides, ja que era una zona de feixes o terres partides, segurament provinents del Mas Martí. L'Herbolari era més conegut per "Can Cintet", en honor a Jacint Bofill, pare de Jaume Bofill i Salarich, prestigiós botànic que recol·lectava herbes remeieres del Montseny i fou nomenat "Boticario real" pel rei Ferran VII. El mas va ser construït al segle XVIII, molt probablement de la mà de Jacint Bofill.

A mitjan segle XX, Bofill i Ferro (descendent del Bofill que hem esmentat) endegà una reforma a Ca l'Herbolari, seguint la moda modernista; l'obra fou projectada per l'arquitecte Josep Puig i Cadafalch. El reixat, que fa alhora de porta d'entrada al jardí, és idèntic al dels Quatre Gats, i és obra del mestre forjador Manuel Ballarín. Jaume Bofill i Ferro convertí el mas en una casa d'estiueig on s'hi reunien els intel·lectuals de l'època: Fabra, Carner, Riba, Bofill i Mates, Duran i Sanpere... Marià Manent hi va viure amb la seva família durant el període de la Guerra Civil espanyola, n'és un valuós testimoni *El vel de Maia*.

20 novembre de 1938. Fa bastant de fred i el Canigó és tot blanc. Al matí des de la finestra de la meua cambra, veig les llums exquisides a les muntanyes.

Vaig al poble i cobro 528,50 pessetes, liquidació final de les *Versions de l'anglès* (aquest llibre m'ha proporcionat un ingrés de 1.228,50 pessetes).

El meu cosí Figuerola diu que, a Barcelona, la gent que "pensa" preveu que la guerra s'acabarà

aquest hivern. Sembla que no mobilitzaran més lleves. A la tarda la vídua Bofill i Mates em diu que em deixa encarregada la publicació de les cartes del seu marit, per a quan ella sigui morta. Jo li dic que hauria hagut de fer aquest encàrrec –que tant m'afalaga- a algú més jove que jo.

MARIÀ MANENT, *El vel de Maia*

VISITA A "CA L'HERBOLARI"

A mon cosí E. B. I B.

De vostra casa, bon amic
sempre m'enduc records galants;
el més modern, el més antic,
en ell es besen com germans.

Té un no sé què de poesia,
un agredolç original
que no es pot dir de pagesia,
ni de castell senyorial.

Potser l'aroma d'elegància
de vostres arbres forasters
s'ha barrejat amb la fragància
dels manats d'herbes remeiers.

Que en un *recó* del vell armari
tal volta resten oblidats,
per l'hàbil mà d'un herbolari
amb paciència destriats.

Jo he visitat les escultures
de vostra llar monumental,
ses estigmàtiques figures
de senzillesa patriarcal.

He resseguit fins les alcoves,
les vidrieres empenyent,
i m'han donat sagrades noves
d'un altre temps i una altra gent.

En una d'elles, la padrina
com una llàntia s'hi extingí...
Encara hi flota la polsina
que sa mirada enterbolí...

Cercant records de la vellura,
d'un moble obriu els calaixets
i m'ensenyeu amb mà insegura
de vostra mare uns braçalets...

Obrint després una altra porta,
hem arribat al menjador
quines parets amb llum somorta
besa un artístic llantió.

D'una espaiosa i rica sala
m'heu regalat amb els tresors
com rei esplèndid que fa gala
de sos palaus encantadors...

De la vostra ànima d'artista
tot el que us volta en rep l'encís...
¿Serà per xò que és a ma vista
vostra masia un paradís?

Tot és en ella d'un gust àtic,
d'un moderníssim gust antic
que tot el d'ella ho fa simpàtic
com ho sou vós, mon bon amic.

El sortidor on les "paitides"
s'hi miren sempre amb ulls de son;
el gran reixat on esculpides
hi ha mil fineses... a altre món,

A un món replè de goigs estranys,
el cor s'emporten, bon amic...
Pugau fruit de tot molts anys!...
Tal com ho sento vos ho dic.

Punt 4: La font del Ferro i la font del Noi Gran

La font del Noi Gran i la font de Ferro són dues fonts que es troben a pocs metres de distància l'una de l'altra, a la zona de les Paitides, en un bosc molt obac i, per tant, força humit, on hi predominen alzines, verns, castanyers, avets i algun faig.

La font del Noi Gran es troba coronada amb una tanka del gran poeta, crític i traductor Carles Riba:

*La poesia?
Cal cercar-la on tu ja saps
que és com la Gràcia
o l'aigua pura i dura
d'una font emboscada.*

L'aigua de la font brolla d'un boc de ferro i s'escola camí avall.

De la font de Ferro cau una aigua ferruginosa que tinta de vermell les pedres de la zona estantissa, i se li atribueixen propietats curatives, els viladrauencs diuen que va molt bé per al ronyó i per a la vista.

24 d'octubre. Dia pur, tranquil, paradisiac, amb nuvolets blancs al cim del Montseny. Quina calma, quins arbres translúcids de cristall, quins alegres pinsans xiulant al bell mig de les alzines! No em moc de casa. Contemplo les fagedes torrades, el cel pur, les grives i merles que passen cap a uns raïms tardans. És un dels dies de tardor més extàtics, més daurats i més purs que recordo.

MARIÀ MANENT, *El vel de Maia*

A una font inaccessible

Oh bella font reclosa!	fulgura d'humitat.
al mig d'un espadat,	La teva gentilesa
la teva gràcia arrosa	se perd inútilment.
l'ondulació d'un prat.	Ets com una princesa
Ets un tresor tancat:	que en amorós turment,
ningú arriscar-se't gosa	s'endinsa en la bellesa
car ta pendent a llosa	del mal d'enyorament.

JAUME BOFILL I MATES, *La muntanya d'Ametistes (1908)*

Punt 5: La font de les Paitides

La font de les Paitides rep el nom de les fades o dones d'aigua, dones molt boniques amb llargues cabelleres i ulls clars que viuen a les rieres i a les fonts del Montseny. Molt arrelades a les tradicions populars, el nom els el donà Jaume Bofill i Mates. Sembla que, a partir del nom del veïnat on es troba, "Feixes partides" (pel torrent d'aigua que dona lloc a la font) el poeta creà el mot "Paitides", per tal d'evocar un món màgic, és un ètim inventat pel poeta que ens transporta a una mena de passat mític. Actualment, el veïnat ha agafat el nom de la font.

Algunes de les cases del veïnat són: Can Janetó, Cal Toni, Cal Ferrer, L'Herbolari... Es troben al turó de Cal Cintet, nom amb què els viladrauencs anomenen el petit promontori on es troben enlairades les cases.

La font és molt concorreguda, sempre hi ha gent amb ampolles i garrafes. Es diu que la seva aigua és bona pel ronyó. Damunt de la font en una pedra hi ha gravat el poema de Guerau de Liost, *A la font de les Paitides*.

5 de febrer de 1938. Aquests dies, al nostre veïnat de "les Paitides" (una dotzena de cases grises, aclofades entre els sembrats, amb olles blaves d'alfàbrega o d'herba de Sant Segimon a la finestra) s'ha celebrat diverses vegades la gran festa rústica de l'hivern: la matança del porc. Hi conviden amics, parents, veïns, grans i xicalla. Beuen "barreja" (vi i anissat), mengen carquinyolis i tasten les primícies de la víctima: tanta carn trinxada, budells, sang damunt les taules i l'olor densa que se'n desprèn arriben a fer angúnia. Però els camperols mengen, bromegen, contenen acudits, especialment critiquen les flaques femenines. En aquest ram de blasmes, el marit de la Carmeta és un dels més eminents, Bernat Metge rústic.

17 de febrer de 1938. Ha tornat a nevar aquesta nit. Hi ha un pam i mig de neu, i els homes del veïnat de les Paitides han obert camí, amb pales cap al poble. Això sembla un paisatge canadenc: les cases arraulides en la neu, esborrada l'ondulació de les teulades, un serrell de glaç als ràfecs, una grisor densa, densa, al Pirineu i al Montseny. Surto una mica al migdia: el sol brilla i les alzines semblen feixugues de flor. Però cap a les cinc torna a nevar, i tot és blanc, gris, aturat...

MARIÀ MANENT, *El vel de Maia*

La font de les Paitides

Entre les feixes esgraonades,
cada una d'elles com un retall,
brollen tes aigües mai estriades
com ansa llisa de pur cristall.

Ton marge dóna granada userda.
Les cueretes beuen de tu.
d'una pomera que ja s'esquerda
neda en tes aigües el fruit madur.

Quan les pageses tornen de missa
amb la caputxa plegada al braç,
tasten de l'aigua bellugadissa.

I quan reprenen, testes el pas,
entre les herbes de la païssa
troben la calma de llurs quintars.

JAUME BOFILL I MATES, *La muntanya d'Ametistes* (1933)

Punt 6: Rusquelles

El Mas Rusquelles és un mas que es troba enlairat a la vessant sud del poble, amb unes vistes privilegiades sobre el Matagalls. És documentat des del segle XIII, pertanyia a la família Rusquelles fins que a finals del s. XIX fou adquirida per Joaquim Bofill i Noguera, pare de Guerau de Liost i germà petit de l'hereu del Mas Noguera.

La casa acollí a nombrosos literats de l'època entre d'altres a Josep Carner, Carles Riba, Jaume Bofill i Ferro, Pompeu Fabra i Agustí Duran i Sanpere, l'il·lustre arxiver va protegir els arxius catalans durant la Guerra Civil, amagant-los en diversos masos de Viladrau.

14 febrer de 1937. Passem bona part del matí a Rusquelles, avui esdevinguda una casa històrica, un indret de pelegrinatge literari com les cases de Keats i de Goethe. Arreu hi ha l'empremta de la personalitat poderosa de Jaume Bofill i Mates: la decoració de la casa, els mobles, els petits detalls reflecteixen la curiosa mescla d'aquell noble esperit, fet alhora d'austeritat i refinament, de franciscanisme i sibaritisme. Hem vist la seva cambra, el vestit de pana, la pallola que tantes vegades havia dut pels camins montsenyencs. Hem vist l'alegre galeria on treballava, amb els llibres, les cortinetes de quadres blaus, la banderola catalana en un vas, un gravat del XVIII (*Costume espagnol*), un petit canó de bronze que es feia disparar amb pólvora autèntica.

[...]

MARIÀ MANENT, *El vel de Maia*

A LA MUNTANYA DELS VERNETS

Oh muntanya que tens una collada	d'on ragen de la feixa els escorrims.
que dos turons descomparteix iguals!	I té diferent amo cada feixa.
Ets tota repartida i conreada	I cada una és d'una faisó mateixa.
en diminutes feixes graduals.	Una dreuera puja atrafegada
Tens les parets margeres amb les verdes	atravessant, lleugera, la collada.
clapes dels pàmpols que no fan raïms,	Darrera la collada, hi ha el cel blau
plenes d'eslavissades i d'esquerdes	o un altre dolç sojorn d'eterna pau?

JAUME BOFILL I MATES, *La muntanya d'Ametistes* (1908)

Punt 7: Molí de Rusquelles

El molí fariner de Rusquelles es troba en un indret de conte de fades, una zona obaga, molt a prop de Rusquelles, i al costat mateix d'un petit gorg i d'un salt d'aigua de la Riera Major i envoltat de faigs, verns i algun castanyer.

El molí és conegut per haver estat la llar d'una de les bruixes ajusticiades per un tribunal civil al segle XVII al poble, Antònia Rusquelles. Viladrau fou el poble de Catalunya on més dones foren condemnades.

15 de maig de 1937. Torno a Rusquelles; ve amb mi la Josefina. En Jaume Bofill ens acompanya novament als racons germànics del Molí: ortigues, cicuta amb tènue flor de vori, cenyint la casa d'on es desprèn una vaga olor de farina. L'aigua brogeix pel saltant ombrívol, on el mur és cobert de molsa fosca i molla; miosotis, boix lluent, falzies, pels marges de la riera. Seiem una estona al gorg del Molí, d'arquitectura perfecta, amb una voravia natural que sembla obra

humana. L'ombra dels "sabaters", els lleus insectes que floten en l'aigua assolellada, és com l'ombra d'un trèvol de quatre fulles a la sorra del fons. Olor d'aigua, escuma de neu, molsa verda en la pedra grisa. Pujant anem a abraçar la soca altíssima del famós Faig del Noguer.

MARIÀ MANENT, *El vel de Maia*

POEMA DEL MOLÍ

I

Tot el molí trontolla de l'aigua del saltant
que fa rodar el ciclopi rodet del cor d'alzina.
Pel carcabà desbota amb ira femenina
i esquitxa les adustes llambordes del voltant.

Braceja, en esquitllar-se'n, l'oculta ferramenta
com un gegant tel·lúric. La filosea dansa.
Brunz el volant feixuc que, en estrebar, descansa
en l'arbre incommovible que el joc total regenta.

De la collada mola sotana salta foc.
El moliner, amb ulleres, de l'altra mola pica
els recs que s'embussaven, més obstinat que el roc.

Al marc de la finestra, un vidre fes repica.

I per la lleixa salten, follets en la foscor,

sis plats, l'ensiamera, la tassa i el porró.

JAUME BOFILL I MATES, *La muntanya d'Ametistes* (1933)

A l'aigua, divina joia (III)

Oh, l'aigua nacarina	escampes l'alegria!
germana de la llum	de ta carícia pura
que et perds, feta polsina	la màgica flonjura
Com volador perfum,	amoixa la natura,
que cantes nit i dia	com una mà de nina
i, en pròdig devessall,	el front de la padrina
cascadejant avall,	oh voluptat divina!

JAUME BOFILL I MATES, *La muntanya d'Ametistes* (1908)

Punt 8: La Font de l'Oreneta

La Font de l'Oreneta va ser recuperada i inaugurada l'any 1936, per retre homenatge a Jaume Bofill i Mates, conegut sota el pseudònim de Guerau de Liost. Sobre la font hi ha esculpit un relleu, i gravats el nom del poeta i els darrers versos d'un poema de Bofill: *Vora la font, fes, oreneta, niu, faràs demà companyia al poeta*. L'autor fou l'escultor Joan Rebull.

La font es troba a prop del Mas Rusquelles, propietat de la família Bofill, on l'autor hi passava llargues temporades amb la seva família i acollia la intel·lectualitat catalana del moment.

2 novembre 1937. Al matí anem a Rusquelles a buscar farinetes (a 3 pessetes el quilo). Camins plens de fulles de castanyer, reguerons amb aigua brogidora. Els pollancrecs de la Font de l'Oreneta són uns grans arbres tardorals. Havent dinat prenc el sol, que és molt càlid. Llegeixo poemes de Péguy: saborós, espontani, medieval, grandios i, a breus moments, curiosament miniat –fi capitell i volta solemne.

Cap al tard vaig a Vilarmau a buscar la llet. Quins núvols de rosa, foc i perla!

MARIÀ MANENT, *El vel de Maia*

AMOR, SI DE LA “FONT DE...

Amor, si de la “Font de l'Oreneta”

féssim, conjuntament el darrer llit

i podia emmotllar-se amb una estreta,

liquen poètic de ton cos finit,

I, en venir les parelles venidores,

enllaminides d'afalacs i móres,

un instant sentiríem: -D'un poeta

escoltaríem d'una campaneta

a l'acústica arrel, aquell brogit

de les abelles, irisada pleta,

quan de l'obaga s'escurçà la nit.

ací fou la despulla, ací l'amor.-

I l'aigua de la “Font de l'oreneta”

esdevindria tema de llaor.

JAUME BOFILL I MATES, *Poesies inèdites*

Punt 9: El poble

Viladrau és un municipi que es troba a la cara sud del massís del Montseny, a 821 metres d'altitud.

L'ètim del nom és la suma de vila i l'antropònim germànic, Adrald. Compta amb una població d'uns mil habitants i pertany a la comarca d'Osona, però provincialment és Girona.

La història de Viladrau està ben amanida amb els bandolers i les bruixes: Joan Sala “Serrallonga”, un dels bandolers més coneguts, és fill del Mas La Sala; la bruixeria a Viladrau, malauradament, és cèlebre, perquè fou el poble on al segle XVII, més dones foren perseguides i ajusticiades per tribunals civils, no per la Inquisició, tal i com ens ha arribat segons la tradició popular.

Viladrau ha estat un poble miner, hi trobem la mina de sant Marçal, una mina de fluorita que es va explotar dels anys 40 fins als 90. Actualment, hi trobem indústria, l'empresa més important és Liguats vegetals, però Viladrau és un poble eminentment turístic.

19 gener 1937. Avui fa sis mesos que començà la guerra. Som en un racó de muntanya, tranquil i solitari, ben diferent d'aquella ciutat frenètica, tràgica, incendiada del 19 de juliol. Recordo que a la vigília vaig trobar un minyó cubà:

feia molts anys que no el veia. M'aconsellà que aquella nit no sortís, perquè "passarien coses". Però feia tant de temps que s'esperava el daltabaix! Es digué aquell dia que s'havien *sublevat* les tropes del Marroc, que desembarcarien a la Península.

[...]

Després d'unes setmanes d'angoixa, de depressió terrible; després d'aquelles nits negres a la ciutat, amb els llumets de gas tot just visibles al llarg del carrer desert; i d'escoltar interminablement les noves tràgiques i els discursos violents i inflamats de la ràdio, barrejats amb la música més absurdament incongruent i lleugera, ens vam instal·lar en aquest recer muntanyenc, on la pau verda dels arbres semblava un paradís.

Els primers dies prenia banys de sol, bevia àvidament l'aigua glaçada. Era un oasi tranquil en un món de tragèdia. Els nens jugaven sota els avets. Passàvem llargues estones damunt l'herba, entre clavells de pastor i campànules blaves. El regust de la mort, la imatge del foc i de la sang s'esvaïen com un malson.

Després de l'estiu, la tardor, amb faigs color de púrpura i d'aram, la flor de la vidalba abocant-se pels arbres com una cascada cotonosa. I, més enllà de l'octubre, els boscos nus, color de mare de vi, amb les taques negres dels avets, com uns rengles de penitents amb caputxa.

[...]

MARIÀ MANENT, *El vel de Maia*

CAP AL TARD

La pluja ha mes una claror novella
en tota cosa i en els cors la pau.

De cada casa, com un raig de lluna,
munta, blavis, un rajolí de fum.

Al cel apunta la primera estrella,
i el darrer toc de les campanes cau.

L'amiga em diu: -I com la terra és bella
després d'un xàfec avinent d'agost!

Es dreça, encara degotant, l'espiga
(l'única espiga del veí rostoll).

La pollancreda tota reïntella
I entre ses fulles es percep el rost.-

Es torna boira a poc a poc l'artiga.
En cada marge cascadeja un doll.

I jo li dic: -Una gaubança pura
bressa dels tòtils el flauteig nocturn.-

Un xic de posta s'esfumà tot d'una.
Un núvol resta coronat de llum.

I a flor d'alzines tramuntà l'altura
la taca roja del diví Saturn.

JAUME BOFILL I MATES, *Selvatana Amor*

Punt 10 (fora mapa): Mas El Martí

1 abril de 1937. Fem bastons de ginebró al sot del Martí, davant la muntanya encara un poc nevada. Dóna gust de trobar sota l'escorça aquella fusta ivorenca, untuosa i olorosa. Mentre seiem, passen damunt nostre tres grans avions negres: semblen avions de bombardeig. És la primera vegada que en

veiem formant esquadreta. El poderós brumir dels motors fa una mica d'esgarrifança. Al cap de poc es perdien sobre la neu, carenes enllà, en direcció a Barcelona.

Dia gris (per bé que a quarts de dues surt una mica el sol). Anem pel camí del Pujolar. Núvols d'aspror al Pirineu, però, en algun punt, la neu brilla, assolellada. El prat verdeja molt. Els pinsans volen amb dificultat entre la ventada un poc freda.

MARIÀ MANENT, *El vel de Maia*

CAMINS PERDUTS

De la fageda en l'espessor	d'aquells revolts inesperats.
camins s'hi troben esborrats	Només les fades i paitides
que vers ignotes claredats	i algunes ànimes cenyides
porten com màgic guiador.	d'una austeríssima dolcesa,
Ni les primales, ni els crestats,	saben que porten, bosc endins,
ni les cabrides, ni el pastor,	a la delícia dels confins
saben la gran destinació	on sola impera la bellesa.

JAUME BOFILL I MATES, *La muntanya d'Ametistes (1908)*